

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1922 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen jämte en inom riksdagen i ämnet väckt motion.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition nr 243, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 96.

Varje lagtima riksdag skall förordna två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända personer, den ene såsom justitieombudsman och den andre såsom militieombudsman, att i egenskap av riksdagens ombud, efter den instruktion riksdagen för vardera utfärdat, hava tillsyn över lagars och

författningars efterlevnad, militieombudsmannen i vad de skola tillämpas vid krigsdomstolarna samt av ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel och justitieombudsmannen i vad de eljest skola vid domstolarna samt av ämbets- och tjänstemän tillämpas, ävensom att enligt den fördelning nu är sagd vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra. Ombudsmännen vare i all måtto underkastade samma ansvar och plikt, som allmän lag och rättegångsordning för aktorer utstaka.

§ 97.

Justitieombudsmannen och militieombudsmannen, som, så länge de sina ämbeten innehava, skola i alla avseenden anses lika med Konungens justitiekansler, väljas på sätt riksdagsordningen stadgar; och bör därvid jämväl för en var av dessa riksdagens ombudsmän utses en person av de egenskaper, som hos ombudsmannen erfordras, att honom efterträda, ifall han, innan nästföljande lagtima riksdag anställt nytt val av ombudsman, skulle med döden avgå, samt att utöva ämbetet under den tid, ombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen eller militieombudsmannen, under det riksdag är församlad, avsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden avgår, skall riksdagen i ämbetet genast insätta den person, som blivit till efterträdare utsedd. Skulle ombudsmans utsedde efterträdare, under riksdag, avsäga sig det erhållna förtroendet eller i ombudsmansämbetet insättas eller med döden avgå, utväljes, på ovan stadgade sätt, en annan behörig person i hans ställe. Inträffar något av dessa fall emellan riksdagarna, skall riksdagens rätt härutinnan genom de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utövas.

Riksdagsordningen.

§ 68.

Till följd av regeringsformens 96 § skall varje lagtima riksdag förordna två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända personer, den ene

såsom justitieombudsman och den andre såsom militieombudsman, att i egenskap av riksdagens ombud hava tillsyn över lagars och författningars efterlevnad av domare, ämbets- och tjänstemän samt att inför den riksrätt, som i bemälda grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrives, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina ämbetens utövning anses av våld, mannamån eller annan orsak hava någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra.

Justitieombudsmannen och militieombudsmannen, vilkas rättigheter och åligganden ytterligare såväl i regeringsformen som genom särskild för en var av dem utfärdad instruktion utstakas, väljas var för sig av fyrtioåtta för tillfället nämnda valmän, av vilka vardera kammaren inom sig utser tjugufyra. Dessa valmän, vilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blivit utsedda, och ej må åtskiljas förr än valen äro fulländade, skola först samfällt, medelst slutna sedlar, var för sig föreslå den person, som de anse böra komma under omröstning. Falla därvid rösterna till mer än hälften på en person, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke äger rum, anställs ny omröstning med slutna sedlar till antagande av den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, av den, som näst honom blivit av de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hava erhållit den här föreskrivna pluralitet, anställs ny omröstning över alla dem, som vid den första omröstningen blivit satta i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsmannen och militieombudsmannen utses, och på enahanda sätt för en var av dessa riksdagens ombudsmän välja en person av de egenskaper, som hos ombudsmannen erfordras, för att honom efterträda, ifall han, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av ombudsman, skulle med döden avgå, samt att utöva ämbetet under den tid ombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen eller militieombudsmannen, under det riksdag är församlad, avsäger sig förtroendet eller med döden avgår, insätter riksdagen genast i ämbetet den person, som blivit till efterträdare utsedd. Skulle ombudsmans utsedde efterträdare, under riksdag, avsäga sig det erhållna förtroendet eller i ombudsmansämbetet insättas eller med

döden avgå, utväljes på ovan stadgade sätt en annan behörig person i hans ställe.

Inträffar något av dessa fall mellan riksdagarna, skall riksdagens rätt härutinnan genom de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utövas.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden den 31 mars 1922.

Samtidigt härmed har utskottet till behandling förehaft en i anledning av förenämnda kungl. proposition i första kammaren väckt motion, nr 162, vari herr *Lindhagen* hemställt,

»att riksdagen ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga:

1) Sådan ändring i § 17 regeringsformen, att i dess föreskrifter om utseende av *justitieråd* och *regeringsråd* ordet 'män' utbytes mot 'personer'.

2) Sådan ändring av § 21 regeringsformen andra stycket rörande utseende för visst ärende av *särskild ledamot av lagrådet*, att ordet 'man' utbytes mot ordet 'person'.

3) Sådan ändring i § 27 regeringsformen beträffande dess föreskrifter, nämnande av *justitiekansler*, att ordet 'man' utbytes mot ordet 'person'.

4) Sådana ändringar i §§ 96 och 97 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen, att i dessa lagrums föreskrifter rörande *justitieombudsman* och *militieombudsman* orden 'man' och 'män' utbytas mot orden 'person' och 'personer'.»

Beträffande skälen till denna hemställan åberopar motionären motiveringen i en annan av honom avgiven motion, nr 161, till vilken utskottet hänvisar.

Utskottets
yttrande.

Förevarande förslag stå i sådant omedelbart sammanhang med den i kungl. propositionen nr 241 föreslagna allmänna regleringen av kvinnas rätt att innehava statstjänst, att, då denna kungl. proposition blivit av riksdagen avslagen, ej heller ifrågavarande förslag torde böra bifallas.

Utskottet får alltså hemställa,

a) att förevarande kungl. proposition icke måtte av riksdagen bifallas,

b) att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 maj 1922.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON

Närvarande: Herrar Clason, Engberg,* G. A. Strömberg, Hellberg, Ljunggren,* Reuterskiöld,* G. W. Hansson, von Geijer, Lyberg,* Norling,* N. J. M. Svensson, Magnusson i Tumhult,* Jansson i Edsbäcken,* Nilsson i Antnäs, Bäckström, Fast, Svensson i Grönvik, Pehrsson i Göteborg* och Hedvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
